

imp. a. 968, 969, quae multa refert curiosa, si non pretiosa (*ibidem*).

68. — **Widukindus** († 980), patria Saxo, monachus Corbeiensis, discendi causa monasterium Hirsaugiense adiit, deinde ad Corbeienses rediit ibique scholis praefuit. Praeter *Vitam Pauli eremitae et Passionem S. Theclae virginis* metro conscriptas, confecit *Res gestas Saxonicas* sive *Annalium libros tres*, ab a. 919 ad 973, opus praestantissimum sermone eleganti ac gravi et ingenii claritate resplendens. Quae descriptsit vel ipse vidit vel ex fontibus optimis hausit. Annales Widukindi adhuc sunt fons praecipuus pro historia Saxonica medii aevi (P. L., CXXXVII).

69. — **S. Folcuinus seu Fulcuinus** († 990), a nobilibus et piis parentibus a. 947 puer e Lotharingia ad monasterium Sithiense missus et S. Bertino oblatus monachus effectus est. Literas sacras ac profanas edocitus, adhuc juvenis a. 965 abbas monasterii Laubiensis sive Lobiensis (in Belgio) constitutus fuit et viginti quinque annis istius coenobii curam gessit, cuius gloriam opere historico auxit. Scripsit enim *Gesta abbatum Lobiensium* seu *Chronicon Lobiense*, ab

a. 637 ad a. 980. Evolutis a se chartis et epistolis in scriniis monasterii asservatis, catalogis abbatum, monumentis et omnibus chronographiis existentibus plene perspectis, Folcuinus praedecessorum suorum gestis scribendis optime instructus accessit. Unde ejus *Chronicon*, veritatis studio et styli simplicitate fideliter enarratum, auro pretiosius ab historicis aestimatur (P. L., CXXXVII).

70. — **Hippolytus Thebanus** († c. 996), edit *Chronicon* a Christo nato ad a. 996, de quo extant fragmenta apud Galland in Bibl. P. P., XIV.

SAECULO XI

71. — **Abbo** († 1004), abbas **Floriacensis** (Fleury), natus a. 945 in dioecesi Aurelianensi, vir doctus ac sanctus, cuius doctrinam probant varia ab illo scripta opera, cuius sanctitatem effusus ad observandam ordinis sui observantiam sanguis testatur, vocatus fuit totius Franciae magister famosissimus. Juvenis monachus Parisiis et Rhemi vacavit studiis philosophiae et scientiae mathematicae et astronomiae. In Anglia, quo a S. Oswaldo ad reformanda

monasteria vocatus erat, scripsit *Vitam S. Ed mundi Anglorum regis et martyris*. Edidit *Epitome de XCI Romanorum Pontificum vitis*. De gestis R. R. Pontificum ex libello, quod continet gesta R. R. P. P. quae de singulis eorum suo ordine utilia esse posteris judicavit Abbo breviter ac utiliter decerpserit. (P. L., CXXXIV).

72. — **Hariger** seu **Herigerius** († 1007), abbas Lobiensis, antea scholasticus Leodiensis, vita et scientia clarus, episcopi sui Notgeri carus et adjutor fidelis, raram illis temporibus ex veterum et patrum ecclesiasticorum scriptis sibi comparavit eruditionem; multa legit et secum cogitavit. Scripsit opus celeberrimum, stylo tamen minus amoeno: *Gesta episcoporum Tungrensium et Leodiensium* a b. Materno primo Leodiensi episcopo (90) ad b. Remaclum episcopum vicesimum septimum c. a. 667 (P. L., CXXXIX).

73. — **Notgerus** († 1008), in Suevia nobilibus parentibus natus, primum monasterii S. Galli abbas, deinde episcopus Leodiensis factus, vir eximiae pietatis et singularis eruditionis, erat pauperibus mitis et superbis divitibus terribilis, indoctis clementissimus, senum baculus et

adolescentium correptor studiosus. Sub Notgero episcopo Leodium magni auspicii nomine quasi Athenae per totam Germaniam atque Galliam celebrari coepit est. Edidit *Vitas SS. Hadalini, Landoaldi et Remacli* (P. L., CXXXIX).

74. — **Aimon Floriacus** († 1008), patria Aquitanus, ab a. 970 monachus et Abbonis discipulus, cuius rogatu ex fontibus praecipuis contexit opus haud sine merito historico: *Historiam Francorum*. Praeterea scripsit *Vitas S. Abbonis abbatis sui et Ludovici Imperatoris* (P. L., CXXXIX).

75. — **Leo Grammaticus** († 1013), scriptor Byzantinus, ex auctoribus graecis compilavit *Chronographiam* ab Adamo usque ad a. 948 (Potthast, I, 717).

76. — **Ademarus** († 1035), ex nobili familia Aquitaniae a. 988 natus, puer in monasterio S. Eparchii Engolismensis, ubi maximam vitae partem exegit, Lemovicae (Limoges) vero apud S. Martialem litteris magis instructus est. Deinde Engolismam (Angoulême) reversus presbyter ordinatus est ibique in libris describendis

et componendis desudavit. « Lingua Latina satis bene usus est, et in rebus disponendis quadam arte laboravit » (Pertz). Scripsit *Commemorationem abbatum Lemovicensium basiliæ S. Martialis apostoli* ab a. 848 ad a. 1029, in qua praecipuas harum regionum res ecclesiasticas memoravit. Magnum ejus opus historicum est *Chronicon Aquitanicum et Francicum* seu *Historiae Francorum libri tres*, in qua gesta Dei per Francos ab eorum origine ad sua tempora diligenter et satis accurate exposuit (P. L., CXLI).

77. — **Glaber Rodulphus** († 1050), in Burgundia natus, a prima pueritia monasticae disciplinae traditus, litteras celeriter et non sine fructu didicit, sed propter animum levem ac turbidum e coenobio dimissus, in pluribus monasteriis commoratus est. Divinione familiaris fuit abbatis *Willemi*, cuius *Vitam* composuit. Ultimos vitac annos in monasterio Cluniensi, tunc sub S. Odilone florente, pius et inconstantiae poenitens degebat, ubi scripsit *Historiarum sui temporis Libros quinque* ab electione potissimum Hugonis Capeti in regem ad a. 1046. Permotus, ut ipse fatetur in praefatione, justissima studiosorum fratrum

querimonia, cur diebus nostri temporis non quispiam existeret, qui futuris post nos multiplicia haec quae videntur fieri tam in Ecclesiis Dei quam in plebis, minime abdenda qualicunque styli pernotatione mandaret, ipse quae vidit aut a coaevis accepit, animo candido ac justo, sermone autem inculto, vividis coloribus descripsit (P. L., CXLII).

78. — **Herimannus Augiensis**, vulgo **Contractus** († 1054), sic vocatus a debilitate membrorum quo laboravit ab infantia, filius Comitis de Veringen in Suevia, adhuc puerulus educationis causa in monasterium S. Galli ductus est. Deinde Augiae Divitis vota monastica profesus, in divinis et saecularibus mox effectus est doctissimus, philosophus, poeta, astronomus, rhetor, musicus, nulli suo tempore secundus ; trium linguarum Graecae, Latinae et Arabicae peritissimus. Multos composuit canticos pulcherrimos, quorum dulcissimi sunt illi de Beata Maria Virgine : *Salve Regina* et *Alma Redemptoris Mater*. De re historica bene meritus est conscribendo *Chronicon de sex aetatibus mundi ab orbe condito usque ad a. 1054*, cuius pars ultima est fons historicus primi ordinis. *Chronicon Herimanni* velut basis inservit chro-

nographis sequentibus et succincta narratione, judicio critico et auctoritate intrinseca inter chronica medii aevi facile tenet primum locum. Insuper edidit *Martyrologium* (P. L., CXLIII et Potthast, I, 588).

79. — **Georgius Cedrenus** († c. 1057), monachus et scriptor Graecus, *Chronicon* ab initio mundi ad a. 1057 confecit seu potius excerptis ex operibus praesertim Georgii Syncelli et Johannis Scylitzes (Cf. Potthast, I, 212).

80. — **Petrus Damiani** († 1072), monasterii Fontis Avellani in Tuscia prior et abbas, postea cardinalis episcopus Ostiensis, vir mire eruditus ac sanctus, poenitentiae et austerae vitae amator ardentissimus, temporis sui judex nimis severus, multa scripsit opuscula et epistolas necnon Vitas sanctorum, quae historiam saeculi undecimi illustrant. Inprimis notata digna sunt :

a) *Actus Mediolanenses ad Hildebrandum Cardinalem archidiacomum de legatione sua quam Nicolai jussu suscepérat.*

b) *Disceptatio synodalis de electione pontificis Romani inter regis advocatum et Romanae Ecclesiae defensorem.*

c) *Iter Gallicum.*

d) *Liber Gomorrhianus.* Ad Leonem IX Romanum Pontificem.

e) *Liber gratissimus, Henrico Ravennati archiepiscopo missus* (P. L., CXLIV et CXLV).

81. — **Adamus Bremensis** († 1076), ecclesiae Cathedralis Bremensis canonicus, archiepiscopo Adalberto familiaris, primus ac praecipuus Germaniae septentrionalis scriptor historicus, eminet inter medii aevi auctores rerum traditorum gravitate, perspicuitate, judicii ingenuitate, fontium cognitione, sermonum ore traditorum accurata perceptione. Exaravit *Gesta Hammenburgensis ecclesiae pontificum seu Bremensium praesulum historiam* libris quatuor, in quo opere praeclarissimo non modo de archiepiscopatu Hammenburgensi regnisque eius subjectis scripsit diligentissima opera, sed et multa alia meminit de rebus Germanicis et Slavicis scitu dignissima, necnon de Britannia et Hibernia haud contemnenda. Immo relatio sua de Vinlandia pro historia Americana Prae-Columbiana est maximi momenti, quae relatio historico-geographica invenitur in secundo Adami opere : *Descriptio Insularum Aquilonis* (P. L., CXLVI).

82. — **Lambertus Hersfeldensis** († 1077), in vitae publicae luce et hominum frequentia versatus, ingenii animique facultatibus jam excultus, in monasterium Hersfeldense se contulit, ut monachus fieret ibique a primis Germaniae magistris in schola celeberrima litteris divinis ac saecularibus operam navaret.

Mox presbyteratus dignitate insignitus fuit Aschafnaburgi, quare ipse *Lambertus Aschafnaburgensis* vel *Schafnaburgensis* vocatur. In magnis illius temporis et regionis perturbationibus Lambertus otium sufficiens invenit, ut libros utiles componeret.

Intima cum optimis Romanorum scriptoribus contracta familiaritate, purum et elegans dicendi genus consecutus est. Conscriptis *Historiam Hersfeldensem* seu *Libellum de institutione Hersfeldensis ecclesiae* ab a. 755 ad a. 1074, quod opusculum memoriam sui coenobii olim florentissimi, nunc ad penuriam redacti, sed a probis strenuis abbatibus gubernati, tum gaudio tum dolore feliciter renovabat. Praecipuum et vere immortale opus Lamberti est *Rerum Germanicarum Historia* seu *Annales* ab Adamo ad a. 1077. Universam historiam tractat brevissime usque ad a. 703, nihil nisi sola nomina afferens. Dein breviter percurrit memoratu digna eaque

ex annalibus existentibus excerpens usque ad sua tempora. Ultima et major pars est praestantissima et lectu dignissima, quoniam rebus quas tradit aut ipse interfuit, aut ea, quae in monasterio Hersfeldensi vel in terris non longe ab eo remotis, Thuringia et Saxonia, acciderunt, aut in exteris regionibus, Italia, Flandria, Lotharingia inferiori gesta sunt, a testibus fide dignis facile cognoscere potuit. Lambertus vera dicere et potuit et voluit, ut ostendit cl. L. Hesse apud Pertz (P. L., CXLVI).

83. — **Marianus Scotus** († 1083), **Moelbrigte** patria lingua dictus, a. 1028 in Hibernia natus, aetatis anno vicesimo quarto saeculum reliquit et multorum concivium vestigia secutus in Germaniam profectus ibique Coloniae in monasterium Scottorum ad S. Martinum receptus est. Non multo post Fuldam se contulit et inclusus est. Anno 1069 jussu archiepiscopi Moguntini abbatisque solutus, se confert Moguntiam ibique secundo includitur. In solitudine studiis se dedit iisque magnam laudem apud posteros sibi comparavit. Scripsit insigne *Chronicon* ab initio mundi ad a. 1082, quod perspicuitate et ordine chronologico certo stabilito eruditionem Ma-

riani mirabilem evincit. Adscribitur ei etiam *Catalogus Romanorum Pontificum* (P. L., CXLVII et ap. Pertz, *Monumenta script.* Y).

84. — **Bertholdus Constantiensis** († 1088), discipulus Herimanni Augiensis, Alamannus et dioeceseos Constantiensis incola, ab Herimanno Augiae edocitus est, cui in docendis scholasticis successit. Fuit doctor egregius et in litteris eruditissimus. Continuavit *Chronicon seu Annales de rebus post Herimanni Contracti obitum* ab a. 1054 usque ad a. 1080 fidelissimo et tanti magistri non indigno modo. Rerum quas enarrat bene erat gnarus et amplis subsidiis instructus. Viros praecipuos ipse cognoscebat, documenta et epistolas inter Gregorium VII et regem Henricum IV suis oculis perspexerat; quare *Chronicon Bertholdi* est fons historicus primi ordinis ad cognoscendam illius luctuosissimi temporis conditionem (P. L., CXLVII).

85. — **Bonizo** († 1091), episcopus Sutriensis, tum Placentinus, vir eulogio, pietate, eruditione et constantia clarissimus, tempore magni dissidi inter Hildebrandum et Henricum aerumnosam vitam egit, sed in defendenda Ecclesiae

libertate ac Romani Pontificis juribus ac privilegiis vindicandis gloriosissimus adhuc exstitit fidei defensor. Scripsit *Chronicon Romanorum pontificum* seu *Historiam pontificiam usque ad Urbanum IV*, praefationem ad quartum librum decretalium. Pro historia pontificatus Gregorii VII magni momenti est Bonizonis *Liber ad amicum* sive *De persecutione Ecclesiae libri novem*, ab a. 312 ad a. 1085 (P. L., CL).

SAECULO XII

86. — **Ingulphus Anglus** († 1109), abbas Craylandensis, scripsit *Historiam abbatiae Craylandensis*, quae attingit multa ad historiam Ecclesiae anglicae pertinentia. Edita est recenter a Birch (a. 1883) sub titulo: *Chronicle of Crayland Abbey by Ingulph.*

87. — **Placidus Nonantulus** († 1111), coenobii Nonantulani O. S. B. prior, postea ignotae sedis episcopus, edidit dissertationem historiam, cuius est titulus: *Liber de Honore Ecclesiae*, quo invehit contra Imperatorem Henricum V investituram per annulum et baculum donantem.

88. — **Walramus** († 1111), episcopus Naum-